

Życie współczesnego człowieka stawia przed nim wiele wyzwań. O ile jest on niezależny od innych za sprawą dobrego zdrowia oraz kondycji psychicznej, może realizować swoje plany prywatne i zawodowe. Niemniej jednak życie bywa nieprzewidywalne, a los okrutny, kiedy stajemy się zakładnikami własnego ciała lub jesteśmy na tyle nieudolni, że nasze potrzeby mogą być zaspokojone jedynie z pomocą innych.

Pomocą w zakresie analizy stanu wiedzy, świadomości oraz dopasowania przestrzeni do potrzeb ludzkich może okazać się praca socjologa. Socjolog to profesjonalista w zakresie analizy, przewidywania, wskazywania zjawisk społecznych, a także społecznych uwarunkowań rozmaitych procesów lub zachowań ludzkich.

Obszar badań socjologicznych jest zatem szeroki. W projektowaniu uniwersalnym nacisk kładzie się na humanocentryzm jako naczelną przesłankę przygotowującą projekty użyteczności publicznej oraz prywatnej. Człowiek ma zdolność adaptacji do warunków bytowych. Przyzwyczajamy się do sytuacji zastanej, na przykład braku podjazdów czy ramp, z których mogą korzystać osoby z niepełnosprawnościami, poruszające się na wózkach inwalidzkich, matki z dziećmi bądź podróżnicy ciągnący ciężką walizkę. Przyzwyczajenie sprawia, że czynności wykonujemy rutynowo w ramach schematu myślenia zakorzenionego kulturowo, na przykład osoby starsze traktowane są jako mniej sprawne fizycznie aniżeli młode, częściej też chorują i posiadają niepełnosprawności sprzężone.

Projektowanie warto rozpocząć od zwrócenia szczególnej uwagi na opinie socjologów na temat społeczno-demograficznych aspektów starzenia się społeczeństwa, a co za tym idzie, wzrostu znaczenia usług adaptacyjnych użytkowanych domów bądź budowania domów, które wraz z wiekiem posiadaczy lub właścicieli będą zmieniały swoje funkcje. Badania socjologiczne i statystyki demograficzne nie pozostawiają złudzeń – polskie społeczeństwo starzeje się. Obecnie w Polsce żyje 37 mln 767 tys. osób, z czego poszczególne przedziały wiekowe nie są równomierne. Od 2011 roku liczba mieszkańców Polski zmniejszyła się o ponad milion (1 025 238). W ciągu tej dekady nieznacznie wzrósł odsetek osób zamieszkujących wieś – z 39,2% w 2011 roku do 40,1% w 2021 roku. Z kolei odsetek mieszkańców miast spadł z poziomu 60,8% do 59,9%¹. Z ostatniego spisu wynika, że już przeszło co piąty mieszkaniec Polski ma więcej niż 60 lat².

Projektowanie społecznie odpowiedzialne co do zasady służyć ma takim przygotowaniem przestrzeni lub przedmiotów użyteczności, aby każdy mógł czuć się dobrze i swobodnie. Socjolog w tym procesie może okazać się nieodzowny z uwagi na kilka przesłanek. Zwykle się mówi, że socjolog „widzi więcej”, jest wyposażony w dobrze rozwiniętą wyobraźnię socjologiczną, dzięki której dostrzega problemy tam, gdzie inni ich nie widzą. Prowadząc wnikliwą obserwację zjawisk społecznych, potrafi wskazać zmiany, a także przewidzieć

ewentualny ich kierunek w ramach mody, trendów, potrzeb czy specyfiki życia współczesnego społeczeństwa. Prowadzi badania i je interpretuje, co daje mu aktualny ogłęd zastanej rzeczywistości społecznej, a co za tym idzie, może ukazać problemy lub zjawiska niegdyś nieznane.

Idealnym przykładem jest przeobrażenie Polski z kraju emigracyjnego w kraj imigracyjny. Niegdyś reprezentowaliśmy gospodarkę niedokończonego kapitalizmu jako semiperyferia państw bogatych, a obecnie należymy do państw liczących się na arenie międzynarodowej z uwagi na aspekty gospodarcze, społeczne, polityczne i militarne. W zakresie poszczególnych zmian warto wskazać na ich społeczne implikacje, na przykład gwałtowna imigracja obywateli Ukrainy po napaści Federacji Rosyjskiej 24 lutego 2022 roku sprawiła, że do naszego kraju przybyły rzesze Ukraińców przy wykorzystaniu sieci i łańcuchów migracyjnych. Kto przyjechał? Głównie kobiety z dziećmi, starcy i osoby nieporadne życiowo. Warto wskazać zatem, iż są to jednostki o większych niż przeciętne potrzebach. Doszło do uzupełnienia ubytku populacji Polski po wyjazdach w 2004 roku obywatelami Ukrainy oraz obywatelami innych państw ościennych, którzy poszukują w Polsce miejsca do pracy i schronienia (na przykład Gruzini, Kazachowie). Warto zwrócić uwagę na ich potrzeby religijne, kulturowe, obyczajowe i zdrowotne. Procesy polityczne i koniunktura gospodarcza także mają istotny wpływ na przeobrażenia społeczne. Trzeba pomyśleć zatem o zapewnieniu odpowiednich warunków przestrzennych do realizacji ich funkcji rodzinnych, na przykład komunikacja zbiorowa z odpowiednią liczbą miejsc dla matek z dziećmi i wózków, parki, chodniki, podjazdy czy miejsca parkingowego dla inwalidów. Niemniej jednak przybywa osób starszych, co nie pozostaje bez znaczenia w przygotowywaniu przestrzeni bytowej właśnie dla nich. Na podstawie badań potrafimy przewidzieć przeciętną długość życia, liczbę urodzeń, a także proces starzenia się społeczeństwa. Dostrzegamy również niedomagania służby zdrowia i wzrastające potrzeby medyczne współczesnych pokoleń, na przykład wzrost zachorowań na rozmaite, skomplikowane jednostki chorobowe wymagające długotrwałej i kosztownej kuracji.